

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ו

פרשת נח

א. התורה והמצוה - המלבי"ם .

פרק ו' פסוק י"ז:

(יז) ואני. מפני שרבים מחכמי האומות אמרו שהמבול היה אז ענין טבעי מתחייב לפי מעמד הארץ בימי ילדותה, אמר שאין המבול מחויב מצד טבע הארץ רק אני אביא את המבול בהשגחה. ויש מהחכמים אמרו שהמכסה שהארץ מכסה על התהום כמ"ש לרוקע הארץ על המים לא היתה חזקה עדיין ונסלה ועי"כ נשקעה הארץ תוך התהום ע"ז אמר מים על הארץ, לא שהארץ תפול אל המים. ויש היו אומרים שהי צורך אל המבול לתקן הישוב, לכן אמר לשחת כל בשר. וכלל מונח אצל חכמי הטבע שאין דבר בטבע שיאבד וילך לבסלה, שגם פגרי החיים והצמחים הנרקבים יתפרדו ליסודותיהם וישובו לתועלת חיי האדמה שע"כ תשמך הארץ ויתהווה מזון לצמחים, וחלקים המימיים והאוויריים ישובו להאוויר הכללי ואחרי גלגולים שונים ישובו לתועלת, עד שהגם שיושחת הבשר לא יושחת מתחת השמים כי יהיו לתועלת תחת קערורית גלגל הירח. לכן אמר שההשחתה הזאת תהיה מתחת השמים, ומבאר הטעם כי כל אשר בארץ יגוע. ולמי יהיה לתועלת אחר שיגוע כל בשר יחדו :
(יח) והקימותי. אחר שאמר עתה ברית עולם [יצייר שהי כרת ברית עם העולם שישארו חוקי הטבע חק עולם ולא יעבור. כמ"ש אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת], הנה אקים את הברית הזוה עמך. שאתה תכנס בכרית להקמת העולם החדש, ואחר שאשחית כל אשר בארץ לכן ובאת אל התיבה שהתיבה שתהיה על פני המים אינה בכלל הארץ, וכאלו שוכן באויר ששם לא נגזרה הגזרה. אתה ובניך. ר"ל ובזכותך יבאו בניך ואשתך :

אלוה

1. פרשנו מנה ארבע דעות נפסדות שהוצלו כדי להספיר את תופעת האפולו, הוא מספיר למה זה אינו נכון, נא הספר.
2. למה היה כל כך חשוב לו לנתת הספר זה?
3. מהי הפרית וצט מ' הקפ"ה כרת אותה?
4. התיבה היא אקסטרטוריאלי, למה זה חשוב?
5. למה הפניס ניצלו?

ג. תוספת ברכה

פרק ו' פסוק כא':

והיה לך ולהם לאכלה (ו' כ"א)

בברכות (מ' א') אמרו, אסור לאדם שיטעום (בנו"א שיאכל) קודם שיתן מאכל לבהמתו, שנאמר (פ' עקב, י"א ט"ו) ונתתי עשב בשדך לבהמתך והדר ואכלת ושבעת, ולפי זה יש להעיר בלשון הפסוק הזה והיה לך ולהם לאכלה, והי' צריך לומר והיה להם ולך.

אך אפשר לכיין לשון זה עפ"י המבואר באגדה דחלק (ק"ח ב'), כי בעת שיצאו מן התיבה התאוננו היוצאים על הצער והטרדות שהי' להם בתיבה, מפני שהיו שם כל מיני חיות שדרכם לאכול בזמנים שונים במשך היום והלילה, והיו האנשים טרודים כל כך בכל משך המעל"ע להאכיל לכל חיה בזמנה שהורגלה, ולפי זה, אילו היו מקדימים מאכל החיות לאכילתם הם, לא היו מספיקים לאכול בעצמם, אחרי שכל שעה הי' זמן מאכל לחיות שונות, ולכן בהכרח היו מוכרחים לאכול מקודם, ומדויק לפי זה הלשון והיה לך ולהם לאכלה.

אלות

1. לכאורה מה קושי יש כאן?
2. מה היתה הפציה שצ"ה היו צריכים משפחת נח להתאכר?
3. כמה פסוקנו מסייע לכך?

* * *

ג. חזקוני

פרק ח' פסוקים ז', ח', יא':

(ז) וישלח את העורב, לפי שדרכו לאכול נבלות ואם קלו המים ימצא מתי מבול מושלכים על פני שפת המים⁹⁴. אין לפרך איד שלחו הרי אין אורה בעולם. הא ליתא, ז"אע"ג דלא שמשו המזלות דהיינו חמה ולבנה וכוכבים ולא ניכר בין יום ובין לילה, מיהא אורה הוה, וראייה לדבוי: גראו ראשי ההרים⁹⁵. ועוד איכא דאמרי בב"ר⁹⁶ ששימשו אלא שלא היה רישומן ניכר. מ"מ חז"ק. היאך היה יודע נח במבול להבחין בין יום ובין לילה. ויצא יצוא ושוב, אמר ר"ל⁹⁷ תשובה נצחת השיבו העורב לנח רבך⁹⁸ שנאני ואתה שנאתני, רבך שנאני שצוה לקחת מן הטהורים שבעה שבעה ומן הטמאים שנים שנים, ואתה שנאתני שהנחת את השבעה ושיגרת משגינו*. ולפיכך: ויצא יצוא ושוב.

(ח) וישלח, פטרו לדרכו ולכך הוא דגש*, וכל שליחות לחזור רפי.

(יא) ידע נח כי קלו המים, על ששהתה לבא עד הערב. ולמאן דאמר לא ירד מבול לארץ ישראל⁹⁹, היאך ידע נח בהבאת העלה שקלו המים, היה לו לספק שמא מא"י הביאתו, או שמא צף על פני המים לקחתו. אלא י"ל ניכר היה שלא הביאתו ממקום רחוק שהרי "טרף" כתיב, לשון חטיפה, שחטפתו מן האילן וחטיפתו* מעידה עליו, שאילו מצאתו על פני המים כדרך שאר עליו שגושרין מן האילן על ידי רוח לא היה טרוף אלא שלם, וכן התרגום מוכיח: תביר מחית⁹⁸ בפומה.

אלות

1. כמה דוקא הצורה?
2. מה הפציה עם האור ואיך פרשנו מסתבר עם זה?
3. מה היתה תשובתו-טענתו של הצורב כלפי נח ומנין פרשנו לומר זאת?
4. כמה נח רצה להפטר מן הצורב ואיך לומר זאת?
5. איך ידע נח שקלו המים ומנין לנו זאת כפסוק?

* * *

נח חזה שלושה דברים:

הוא ראה: "ארור כנען!" בגסות ובחושניות לזהות לא יציץ ולא יפרח האדם; אומות השטופות בתאווה, והיצר שולט בהן, מקפחות חרות ועצמאות, וסופן להיות עבדים. אכן, הנה ימים באים, וכל הכרת חרות האדם תשתכח מן הלב; כנען יהיה עבד עבדים, אולם גם השאר יהיו עבדים. רק עמים, המשוועבדים בעצמם, יצאו לשעבד אחרים. הרוצה לכבוש את העולם ולהכריע עמים תחתיו, חייב לשעבד את עמו תחילה; על עמו להיות כלי שרת עוזר לשרירות תאות שלטונו. מורע חם יצאו עריצים, "ציירי אדם", שליטים בשרירות לב. תאווה מביאה לידי עבדות, ולא לידי חרות. החרות מצויה רק במקום, בו חוק המוסר נעלה על הכל, נגיד ומצוה לכל. רק אם חוק המוסר חרות על הלב, יזכה האדם בחרות. תאווה היא מדגרה לעבדות; חם מוליד עבדים; ואילו בכנען הגיעה התאווה לשיאה, — והוא מוליד עבדי עבדים.

אולם, מבטו מתרומם, והוא רואה לעומת זה: "ברוך ה' אלהי שם". אומה אחרת תביא גאולה לאדם. גם לחם יש אליהם; אך אלו הם אלהי האלימות הגסה; הם כוחות המבטאים את "אלהותם" — בהכנעת האדם ובשבירת כוחו. לב האדם רק ירעד בפניהם. עריצים יבנו להם מזבחות, למען ייכנעו העמים לשלטונם; מזוי האלים יאצלו על עצמם — כדי לזכות בכבוד אלהים. אז יבוא שם "בשם השם", והוא קורא לבריות בשם אלהיו. והאלים המשעבדים את האדם יהיו כלא היו. אלהי שם משחרר את האדם; הוא מעניק לכל אדם כבוד שווה ומנשאו מעל לכוחות הטבע; נשמת רוח ה' חיה בכל אדם, והכבוד האנושי לא יאבד לעולם. ה' קרוב

לכל אדם ברחמיו וברוב חסדיו; הוא קורא כל אדם לעבודתו, משחרר ומרומם בעבודתו ומשביע בעבודתו שובע שמחות, — ואלהי שם הוא ברוך, ותורתו היא ברוכה. מלחמתה איננה בחיל ובכח ולא בפיתויי תאות החושים. והיא תלך ותתפשט, תוסיף אומץ וגבורה, וסוף הנצחון הוא לה. ונח מבקש — (אין הוא אומר "והיה" אף לא "יהיה", אלא "ויהי": הלשון הרגילה של בקשה) — שכנען יהיה עבד לשם. תהיה זו הצלה לכנען, שהשיטה המנוגדת לו תגיע לשלטון. הנה, גזירה היא על כנען, שיהיה לעבד; אך יהיה נא עבד לשם; רק כך עתיד גם כנען, — השיא של חושניות מושחתת, — לעבוד את ה' בתיווכו של שם. בכניעתו של כנען לשם יזכה לקיים את ייעודו האלהי.

אולם, המטרה לא תושג מיד. יפת הוא המתחוך בין חם לבין שם. חם איננו מוכשר לקבל מיד את תורת אלהי שם. על הפרא להיות בן תרבות תחילה. אלהי שם דורש הרבה; הוא תובע מן האדם התמסרות גמורה וכניעה מוחלטת לאלהיו. של תרבות יפת), היא פרוודור לתורת שם; היא מכשירה את האדם לשעבד את כל לבו למידה נעלה יותר של יופי נעלה יותר; סופו שיעצב בצורה הרמונית את כל חייו הרבגוניים; סופו שילמד לשעבד את לבו לרצון האל היחיד. וכך רואה נח: "יפת אלהים ליפת": הלבבות ייפתחו ליפיו של יפת. תחילה ישלים יפת את שליחותו — בהקניית תרבות לעמים; ורק אחר כך ישלים שם את שליחותו, ותוגשם תכלית האנושות: "וישכון באהלי שם": משם ילמד האדם לעשות את ביתו מעון לשכינה; ממנו ילמד לתקן את חייו, והשכינה תשוב לשכון עם האדם. "ויהי כנען עבד למו": בכניעתו של כנען לשם יזכה גם כנען למלא את ייעודו האלהי.

תלמוד

1. מה כל כך מצטיק את פרשנו כאן המביא להביא תיאורה פלמה פצין לה?
2. איך פרשנו מספיר את היות מצפדיט ולמה?
3. פלמה כנצן הוא צפד לצפדיט?
4. מה מצלותיו פל פל?
5. התוכף להצדיר - לפי פרשנו - את פלמה אפות הצופס: פל, חמ ויפת?
6. מה תפקידט הצולמנו לפי פלמיט בהתפתחות?
7. מה צופה יפת לפי לה?
8. מה ומתי ימלא כנצן את יצודו?
9. התוכף פלמה המריץ את פרשנו לכל המאמץ לפרש דוקא כאן?

* * *